

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

№ 5/2 2024

гуманитарные науки
естественные науки
технические науки

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2024

5/2-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқаргы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы гүўалық берилген.*

5/2-сан 2024 октябрь

Шөлкемлестіріушілер:

Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириу Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Захия НАРИМБЕТОВА
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Хушбоқ НОРБЎТАЕВ
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Сапардурды АБАЕВ	Сафо МАТЧОН
Адхамжон АБДУРАШИТОВ	Шукурулло МАРДОНОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ	Абдулхамид МИРЗАЕВ
Мавлюда АЧИЛОВА	Камаладин МАТЯКУБОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Алима МАТКАРИМОВА
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Арзы ПАЗЫЛОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Барлықбай ПРЕНОВ
Интизар АБДИРИМОВА	Қалыбай ПРИМБЕТОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Раьно ОРИПОВА
Марифжон АХМЕДОВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Умида БАҲАДИРОВА	Норим РАХМАНОВ
Фархад БАБАШЕВ	Мукаддас РАХМАНОВА
Ботир БОЙМЕТОВ	Дурдона РАХМАТУЛЛАЕВА
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Светлана СМЕРНОВА (Москва, Россия)
Шахло БОТИРОВА	Феруза САПАЕВА
Комил ГУЛЯМОВ	Мухаббат САЛАЕВА
Маманазар ДЖУМАЕВ	Қаххор ТУРСУНОВ
Асқар ДЖУМАШЕВ	Амина ТЕМИРБЕКОВА
Дилдора ДАВРОНОВА	Нурзода ТОШЕВА
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Куанишбек ТУРЕКЕЕВ
Алишер ЖУМАНОВ	Тажибай УТЕБАЕВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА	Саодат ТОШТЕМИРОВА
Холбой ИБРАГИМОВ	Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Шохида ИСТАМОВА	Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Умида ИБРАГИМОВА	Амангелди КАМАЛОВ
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз, Қазақстан)	Ризамат ШОДИЕВ
Джавдод ПЎЛАТОВ	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Пердебай НАЖИМОВ	Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Асқарбай НИЯЗОВ	Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Сабит НУРЖАНОВ	Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
	Гулрухсор ЭРГАШЕВА
	Гавхар ЭШЧАНОВА
	Қонысбай ЮСУПОВ

Shukurllayev J.M. Kichik voleybol sport turiga tayyorlash akmeologiyasini voleybolga integratsiyalash mexanizmining determinantlari va tamoyillari	676
Xo'janiozov B. I., Zokirov R.O. Barkamol shaxsni voyaga yetkazishda oilaviy muhitning o'rni	680
Shermatov M.N. Yosh futbolchilarning jismoniy tayyorgarligini o'rganish va tezkorlikni rivojlantirish xususiyatlari	685
Nazarov A. I Umumta'lim maktablarida voleybolchilarni jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish asoslari	689
Achilov T. S. Kurash harakatlari texnika va taktikasi o'rgatish metodikasi	694
Норкулов Ш.М. Болалар спортида машғулотларга ўргатишнинг дастлабки босқич ва услублари	698
Turg'unov B. O'. Voleybol ta'lim yo'nalishida taxsil oluvchi talaba qizlarda kasbiy mahoratni rivojlantirish	702
Тургунов Б. Волейбол таълим йўналишида тахсил олувчи талаба қизларда касбий маҳоратларнинг шаклланишининг назарий-методик жиҳатлари	708
Arabjonov Sh.Sh. Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha iqtidorli bolalar bilan ishlash texnologiyasini	712
Abdullaev G'.A. O'rta masofalarga yuguruvchilarning musobaqa oldi mashg'ulotlarida qayta tiklanish jarayonlarini boshqarish	717
Usmonova Sh.T. Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion ta'lim texnologiyalarini foydalanish	724
Xurramov E.E. Jismoniy madaniyat o'qituvchilarini innovatsion faoliyatga tayyorlashda xalqaro tajribalardan foydalanish	727
Allabergenov Z.U. Jangovor samboni texnik-taktik usullardan foydalanish masalasi	733
Raxmatullayev T.A. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisini kasbiy faoliyatga tayyorlash	739
Tursunqulov M.M. Yosh futbolchilarda tezlik fazilatini rivojlantirish uslublari	744
Tursunqulov M.M. 10-11 yoshgacha bo'lgan yosh futbolchilarning tezkorlik sifatini va texnikasini rivojlantirish masalasi	749
Худайбергенов З.Б. Анализ влияния разнообразия стилей вольной борьбы на стратегии и результаты соревнований	754

JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA INNOVATSION TA'LIM TEKNOLOGIYALARINI FOYDALANISH

Usmonova Sh. T.

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti Bolalar sporti
kafedrasida kata o'qituvchisi*

Tayanch so'zlar: pedagog, boshlang'ich sinf, innovatsiya, ta'lim texnologiyasi, metod, o'quvchi, o'qituvchi.

Ключевые слова: педагог, начальный класс, инновация, технология обучения, метод, ученик, учитель.

Key words: pedagogue, elementary class, innovation, learning technology, method, student, teacher.

Резюме:

Ushbu maqola boshlang'ich sinf jismoniy tarbiya darslarida innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash borasida fikrlar keltirilgan bo'lib, unda ta'lim amaliyotida qo'llaniladigan ta'lim metodlari borasida fikr yuritilgan.

Резюме:

В этой статье дается обзор того, как использовать инновационные технологии обучения на уроке физкультуры в начальной школе, в котором основное внимание уделяется методам обучения, используемым в образовательной практике..

Summary:

This article gives an overview on how to use innovative learning technologies in the elementary school physical education lesson, which focuses on teaching methods used in educational practice.

“Zamon shiddat bilan rivojlanib borayotgan hozirgi davrda kim yutadi?! Yangi fikr, yangi g'oyaga, innovatsiyaga tayangan davlat yutadi”. Prezident Shavkat Mirziyoyevning yangilik yaratishga, innovatsiyani qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bu fikrlari qonunchilikda ham aks etmoqda. “Innovatsion faoliyat to'g'risida”gi qonun loyihasi ishlab chiqilgani buning amaliy ifodasidir.

Mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab ta'lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida e'tirof etilgan. «Bugungi kunda oldimizga qo'yilgan buyuk maqsadlarimizga, ezgu niyatlarimizga erishishimiz, jamiyatimizning yangilanishi, hayotimizning taraqqiyoti va istiqboli, amalga oshirayotgan islohotlarimiz, rejaralarimizning samarasi taqdiri eng avvalo, zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, ongli mutaxassis kadrlar tayyorlash

muammosi bilan chambarchas boq'liq» O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirishdagi asosiy tamoyillardan biri - bu ta'lim tizimini tuzilish va mazmun jihatidan isloh qilish uchun o'qituvchi va murabbiylarni qayta tayyorlash, yuqori malakali, raqobatga qodir mutaxassislar tayyorlash bo'yicha ta'lim muassasalarining faoliyatini uyg'unlashtirish, ilg'or pedagogik texnologiyalarni, pedagogik innovatsiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish hisoblanadi. Ammo ilg'or pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar o'z-o'zidan ta'lim tizimiga kirib kelmaydi. Bu o'qituvchi faoliyati va uning motivatsiyasiga boq'liq jarayon. O'qituvchi faoliyatini o'zgartirmay turib, uning mas'uliyati va faolligini oshirmasdan ta'limda bir qadam oldinga siljib bo'lmaydi.

O'qituvchi innovatsion faoliyatning sub'ekti va tashkilotchisi sifatida yangilikni yaratish, qo'llash hamda ommalashtirishda ishtirok etadi. U fandagi bilim, an'analardagi o'zgarishlar mazmunini va mohiyatini tahlil eta bilishi kerak. Innovatsion faoliyat tushunchasi innovatsiya, innovatsion jarayon kabi tushunchalar bilan chambarchas boq'liq.

Innovatsiya - amaliyot va nazariyaning muhim qismi bo'lib, ijtimoiy-madaniy ob'ekt sifatlarini yaxshilashga yo'naltirilgan ijtimoiy sub'ektlarning harakat tizimidir.

Boshlang'ich ta'lim tizimida ham juda salmoqli ishlar olib borilmoqda. Boshlang'ich ta'lim 1-4 sinflarni o'z ichiga oladi. Bu tizimda jismoniy tarbiya darslari jarayonidagi innovatsion yondashuvlar, hozirgi kundagi dolzarb muammolardan biriga aylanmoqda. Chunki yangi innovatsion texnologiyalar bilan ishlash uchun, bu sohada malakali kadrlarni bo'lishi juda muhim bo'lib hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'lim jismoniy tarbiya darslarida innovatsion yondashuvlar jarayonida pedagogik texnologiya termini mavjud bo'lib, bunda pedagogik texnologiyalar orqali ta'lim-tarbiya jarayonidagi innovatsiyalarni qo'llash usuli hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf jismoniy tarbiya darslari asosan amaliy mashg'ulotlardan iborat bo'lgani uchun o'qitishda "Musobaqa", "Ko'r-satmali", "O'yin", "Muammoli o'qitish texnologiyasi" kabi innovatsion pedagogik texnologiya va metodlardan keng foydalanish tavsiya etiladi.

Misol tariqasida boshlang'ich sinf o'quvchilari jismoniy tarbiya darslarida "To'pni 11 metrlik jarimadan darvozaga yo'llash texnikasini o'rgatish" mavzusidagi mashg'ulot maqsadi ularda jismoniy sifatlar va jismoniy tayyorgarligini oshirish bo'lsa, uning vazifasi o'quvchilarni harakatli va sport o'yinlariga jalb etish orqali ularni jismoniy faolligini oshirish va tanasini to'g'ri shakllanishini ta'minlashdan iborat.

Mavzu bo'yicha DTS hamda o'quv dasturida quyidagi rejalar beriladi:
- oyoq yuz qismi bilan darvozaga yo'llash;

- oyoq o'ng yon qismi bilan darvozaga yo'llash;
- oyoq chap yon qismi bilan darvozaga yo'llash;
- oyoq uchi bilan darvozaga yo'llash.

Bu jarayonda muammoli o'qitish ta'lim texnologiyasidan quyidagicha foydalaniladi.

Darsda "To'pni 11 metrlik jarimadan darvozaga yo'llash texnikasini o'rgatish" mavzusi yuzasidan o'quvchilarga kerakli nazariy bilimlar beriladi. Ushbu mavzuning maqsad, vazifalari va dolzarbligi tushuntirilgandan so'ng, o'quvchilarga topshiriqlar beriladi. Ya'ni o'quvchilar ikkita jamoaga bo'linib, o'z darvozalarini oldida saflanib turadilar. Topshiriq shundan iboratki, o'quvchilar o'z darvozalariga 11 metrdan darvozaga to'p kiritishlari lozim bo'ladi.

O'qituvchi o'quvchilarga DTS va o'quv dasturida belgilangan to'pni darvozaga yo'llash usullarini tushuntirib o'tadi. Shundan so'ng o'quvchilar to'pni darvozaga yo'llashga kirishadi. Ba'zi o'quvchilar darvozaga to'p kiritadilar, ba'zilari esa buni uddalay olmaydilar. Dars so'nggida bu harakat uyga vazifa qilib beriladi hamda kelasi dars barcha o'quvchilar bu harakatni mukammal o'rganib kelishlari talab etiladi.

Bu mavzuning muammoli o'qitish texnologiyasi shundaki, o'quvchilar bu harakatni o'rganishlari uchun albatta kutubxonaga kirib, o'zlari uchun kerakli kitobni olib, aynan 11 metrlik tepish usullarini o'rganishga kirishadilar. Biz bundan o'quvchining ham harakatni mukammal egallayotganligi hamda kitobxonlik savodxonligi darajasini oshirishga erishamiz. Bunga sabab boshlang'ich sinf o'quvchilari aynan o'qishga chanqoq yosh davri hisoblanadi. Ular berilgan vazifani tezroq, mukammal o'rganishga, hammadan birinchi bo'lishga intiladi. Bu esa o'z navbatida mavzu yuzasidan ham bilimlarini, ham ko'nikmalarini shakllanishiga

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, boshlang'ich sinf o'quvchilari jismoniy tarbiya darslarida muammoli o'qitish texnologiyasi asosida dars olib borish bu haqiqiy innovatsiya hisoblanadi. Innovatsion faoliyatning asl mazmuni amalda yangi texnologiyaning shakllanishi bo'lib, uning natijasi innovatsiya sifatida yuzaga kelgan ixtironi – loyihaga, loyohani – texnologiyaga aylantirishga yo'naltirilgan faoliyatdir.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Xalq so'zi gazetasi. Toshkent-2017 y. 3-4 b.
2. Uzluksiz ta'lim sifat va samaradorligini oshirishning nazariy-uslubiy muammolarl Ilmiy konferensiya materiallari. – Samarqand: SamDU nashri.
3. F.Zakirova va boshq.Elektron o'quv-metodik majmualar vat a'lim resurslarini yaratish metodikasi. Metodik qo'lkanna, T.: OO'MTV, 2010. – 57b.

ISSN 2181-7138

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеу институтының Ж. Орынбаев атындағы Қарақалпақстан филиалы

**«МУҒАЛЛИМ ХӘМ ҮЗЛИКСИЗ
БИЛИМЛЕНДИРИҰ»**

№ 5/2

Нөкис — 2024

Басып шығыуға жууапкер:

А. Тилегенов, С. Нуржанов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов

Компьютерде таярлаған:

П. Реймбаев, З. Ниязымбетова

Мәнзил: Нөкис қаласы, Ерназар Алакөз көшеси №54

Тел.: +998 61 224-23-00, +998 61 224-01-34

e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,

mugallim-pednauk@umail.uz

www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

www.KRTEACH.UZ

*Журналға келген мақалаларға жууап қайтарылмайды, журналда жәрияланған мақалалардан алынған үзиндилер «Муғаллим хәм үзликсиз билимлендириу» журналынан алынды, деп көрсетилиуи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда **TIMES NEW ROMAN** шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледи. Мақалада келтирилген мағлыуатларға автор жууапкер.*

Оригинал-макеттен басыуға рухсат етилди 09.10.2024. Форматы 70x100¹/₈

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.

Шәртли б.т. 31. Нашр. т. Нұсқасы _____ Буйыртпа №